

Szombat: a szabadság napja

SZOMBAT DÉLUTÁN

E HETI TANULMÁNYUNK: 2Mózes 16:16-18; 20:8-11; 3Mózes 25:1-7;
5Mózes 5:12-15; Máté 12:9-13

„És azt mondta nekik: A szombat lett az emberért, nem az ember a szombatért” (Mk 2:27, ÚRK).

A teremtési hét utolsó aktusaként Isten megteremtette a szombatot. Szokták mondani, hogy a hetedik napon Isten nemcsak megpihent, hanem megteremtette a nyugalmat is a világ szerves részeként. A szombat azt mutatta be, hogy milyen kölcsönös kapcsolatra teremtett bennünket az Úr önmagával és egymással.

Tehát aligha meglepő, hogy Istennek az Izrael népére vonatkozó tervében már korán megtaláljuk a szombatot a parancsolatok egyikében. A héberek életében kiemelkedően fontos szerepet kellett kapnia.

Általában amikor a szombatról beszélünk, a szó gyorsan a megtartásának módjára terelődik. Mi az, amit nem szabad ilyenkor megtennünk és hasonlók. Bármilyen fontosak is ezek a kérdések, elsősorban azt kell megértenünk, hogy Isten terve szerint, kegyelmének és gondviselésének jelképeként milyen meghatározó szerepe van a szombatnak a világon és Isten népének életében.

Ahogy Jézus mondta, Isten a hetedik napot, a szombatot az egész emberiségért teremtette. Ha igazán „megemlékezünk a szombatnapról”, az a hét minden napjára megváltoztat bennünket. Jézus bemutatta, hogy ez mások számára is áldás eszköze lehet.

ELEGENDŐ MANNA

Isten fel akarta emelni a nemrégiben kiszabadított izraelitákat a nemzedékeken át tartó rabszolgaság és a társadalmi hanyatlás állapotából, amivel ez a helyzet sújtotta elnyomott népét. Jobb életmódra tanította őket és törvényeket adott nekik, hogy új társadalmukat a lehető legjobb rend jellemezze. Ennek a folyamatnak az egyik első része nagyon is gyakorlati és tanító jellegű, szemléltető példa volt. Az izraelita társadalom kultúrájának részévé kellett volna válnia a negyvenéves pusztai vándorlás során mindvégig meglévő életritmusnak, ami látható bizonyítékát adta Isten gondviselésének és az önzetlenség gyakorlatának. Az étel, a manna ugyanis minden reggel megjelent az izraeliták tábora körül.

Olvassuk el 2Móz 16:16-18 verseit! Mi lehetett a jelentősége annak, hogy ezek a versek konkrétan meghatározzák, mennyi manná kellett számítani fejenként?

2Kor 8:10-15 verseiben Pál idézi ezt a történetet arra példaként, hogy hogyan adakozzanak a keresztények: *„e mostani időben a ti bőségetek pótolja azok fogyatkozását, hogy majd azok bősége is pótolhassa a ti fogyatkozásotokat, hogy így egyenlőség legyen”* (14. vers, ÚRK).

Az volt a tanulság az izraeliták számára, mint ahogyan a mi számunkra is, hogy a teremtéskor Isten mindent bőségesen biztosított népének. Ha ki-ki csak annyit vesz el, amennyire szüksége van és hajlandó másokkal osztozni a fölösleg, mindenkinek jut. Amikor csak az aznapra való mennyiséget szedték fel az emberek a mannából, kifejezték bizalmukat, hogy másnap is meglesz, ami nekik kell. Az elnyomottak, mint a rabszolgaságban élő izraeliták, hajlamosak csak a saját túlélésükkel törődni. Isten azonban példát akart adni nekik arra, hogyan lehet bizalommal, nagylelkűen élni, javaikat egymással megosztva. Volt azonban még egy másik, fontosabb dimenziója is ennek a gyakorlatnak. Minden pénteken kétszer annyi manná találtak a földön, és a szombatra készülve aznap - csak aznap - az embereknek kétszeres mennyiségű manná kellett felszedni. A különleges szombati adag újabb lehetőség volt arra, hogy minden szükségletük tekintetében megtanuljanak bízni az Úrban. Az Isten kegyelmének tulajdonítható többletmanna által még teljesebben élvezhették a nyugalmat, amit Isten a hetedik napra ígért nekik.

Mit tehetünk meg péntekenként, hogy jobban élvezzük, amit Isten felkínál nekünk szombaton?

A SZOMBATÜNNEPLÉS OKAI

Hogyan egészíti ki egymást a negyedik parancsolat két leírása 2Móz 20:8-11 és 5Móz 5:12-15 verseiben?

A megemlékezés fontos része a kapcsolatnak, amit Isten újból ki akar alakítani népével. Az az alapja, hogy Isten a Teremtőnk és a Megváltónk. Mindkét szerepét megemlíti a negyedik parancsolat két verziója, tehát Istennek ezek a tettei szorosan kapcsolódnak a szombathoz és annak cselekményeihez.

A sok bálványistent imádó országból kivonuló izraelitáknak szükségük volt az emlékeztetésre, hogy mi a szerepe az igaz Istennek, a Teremtőnek. Ennek lett meghatározó módja a szombat, aminek a jelentőségét még jobban kiemelte a dupla adag manna hullásának heti ciklusa – Isten teremtői hatalmának komoly példájaként. A *Mózes második könyvében* szereplő negyedik parancsolatban az domborodik ki leginkább, hogy Isten a Teremtő.

Mózes ötödik könyvében viszont a nép megmentésére, megváltására és üdvösségére összpontosul a figyelem. Az izraelitáknak ezt a történetet kellett rendszeresen, újból és újból elmondaniuk, és különösen szombatonként eleveníthették fel magukban. A történet elsődlegesen arról szólt, hogy Isten kimentette őket a valóságos egyiptomi szolgaságból, de amint egyre többet megtudtak Istenről és a megváltásról, a szombat a lelki megváltás hetenkénti szimbóluma és ünnepe is lett.

A szombatnak mindkét indítéka tehát az Isten és népe közötti kapcsolat helyreállítását célozta: „*Nekik adtam szombatjaimat is, hogy legyenek jegyül köztem és közöttük, hogy megtudják, hogy én vagyok az ÚR, az ő megszentelőjük*” (Ez 20:12, ÚRK). És amint láttuk, Istennek soha nem az volt a terve, hogy ez a parancsolat csak erre a népcsoportra vonatkozzon. A kapcsolattal új társadalmat kellett alapítaniuk, amely kedvesen viszonyul a kívüllőkhöz és áldására válik az egész világnak.

„*Azért parancsolta néked az Úr, a te Istened, hogy a szombat napját megtartsad*” (5Móz 5:15). Amennyiben a teremtésünkre és a megváltásunkra gondolva, azt ünnepelve megtartjuk a szombatot, tovább erősödhet a kapcsolatunk az Úrral és a körülöttünk élőkkel. Ezért kell kedvesnek lennünk egymással!

Miért fontos a szombat által jobb, kedvesebb, gondoskodóbb és könyörületesebb emberré válnunk?

AZ EGYENLŐSÉG NAPJA

Felfigyelhetünk rá, még ha csak gyorsan futjuk is át 2Mózes 20. és 5Mózes 5. fejezetében a Tízparancsolatot, hogy a negyedik parancsolat messze a legrészletesebb. Van olyan parancsolat, ami mindössze két szóból áll, a negyedik azonban azt is részletezi, hogy miért, hogyan és kinek kell megemlékezni a szombatnapról.

Mit tudhatunk meg 2Móz 20:8-11 verseiből a szolgákra, az idegenekre, sőt akár az állatokra vonatkozóan? Ennek mi a jelentősége?

Figyelemre méltó a szombat rendelkezésének részleteiben a másokra összpontosítás. Sigve K. Tonstad érvelése szerint a parancsolatnak ez a fajtája a világ egyetlen más kultúrájában sincs jelen. A szombat parancsolata „a fontossági sorrendet nem fentről lefelé nézve, hanem alulról felfelé határozza meg, elsődlegesen figyelembe véve a társadalom leggyengébb és legsebezhetőbb tagjait. Külön megemlíti azokat, akiknek leginkább szükségük van a pihenésre: a szolgákat, a köztük lakó idegeneket és az igavonó állatokat. A hetedik nap nyugalomban szövetségesre lennek a hátrányos helyzetűek, sőt a magukért szólni nem tudó állatok is” (Sigve K. Tonstad: *The Lost Meaning of the Seventh Day*. Michigan, 2009, Andrews University Press, 126-127. o.). A parancsolat különös hangsúlyt helyez arra, hogy ez a nap mindenki számára az öröm ideje legyen. A szombat fényében mindannyian egyenlők vagyunk. Nincs joga az alkalmazottait szombaton dolgoztatni annak sem, aki hét közben munkáltató, még hozzá azért nem, mert Isten nekik is adott pihenőnapot. Aki a hét többi napján alkalmazott – vagy akár szolga –, azt a szombat arra emlékezteti, hogy Isten őt is egyenlőnek teremtette és meg is váltotta. Arra hívja Isten, hogy a megszokott feladatainak végzésétől eltérő módon ünnepelje meg ezt a napot. A szombat váljon mindenki javára, még a szombatünnepelő nép körén kívülállók számára is, „*a kapuidon belül tartózkodó jövevény*” (2Móz 20:10, RÚF) számára is. Ez a gondolat jelentős szemléletváltás volt az izraeliták számára, egészen új a rabszolgaság és az elnyomatás helyzete után. Amikor meg kellett állapodniuk az új országban, Isten nem akarta, hogy átvegyék korábbi elnyomói szokásait. Részletes törvényeket jelentett ki társadalmuk számára, és a szombattal lényegében mindenkit arra emlékeztet hetente, még hozzá igen erőteljes módon, hogy Isten előtt egyenlők vagyunk.

Hogyan mutathatjuk be úgy a szombatot a környezetünkben, hogy szombatünnepelésünk mások javára is váljon?

A GYÓGYULÁS NAPJA

Az eredeti elgondolás a szombattal és a szombatünnepléssel kapcsolatban széles körű volt és sok mindenre kiterjedt, Jézus földi élete idejére mégis egészen mássá lett sok vallási vezető szemében. A szabadság és egyenlőség napja helyett az emberi hagyományokhoz kötött szabályok és korlátozások napjává vált. Jézus fellépett az ilyen viszonyulások ellen, főleg ha másokra kényszerítették azokat.

Különösen érdekes, hogy Jézus számos alkalommal éppen szombaton gyógyított. Úgy tűnik, szándékosan szombaton, nem pedig más napon tett ilyen csodákat, hogy valami fontos dolgot mutasson be a nyugalomnap jelentőségével kapcsolatban. Ezekben a történetekben többször megjegyezte, hogy helyénvaló szombaton gyógyítani, a farizeusok pedig gyakran ürügyként használták a kijelentéseit a meggyilkolását célzó terveik igazolására.

Olvassuk el Jézus szombati gyógyításainak a történeteit Mt 12:9-13, Mk 1:21-26, 3:1-6 és Jn 9:1-16 verseiben! Mi a legkülönösebb, amire felfigyelünk ezekben az esetekben?

Jézus megerősítette a szombat fontosságát. Határvonalakat kell szabnunk a szombat ideje körül, hogy őrizzük különlegességét, és ez a hetenkénti idő alkalmat adjon az Istennel, a családukkal, a gyülekezetünkkel és a környezetünkkel való kapcsolatunk erősítésére. Azonban a szombatünneplés nem szólhat önző módon csak rólunk. „*Szabad tehát szombatnapon jót cselekedni*” (Mt 12:12) – mondta Jézus. Sok gyülekezeti tag rengeteg jót tesz, gondoskodnak másokról. Viszont többen érezzük úgy, hogy volna még mit tennünk a segítségnyújtás érdekében. Tudjuk, hogy Isten törődik a szenvedőkkel, az elnyomottakkal, az elfelejtettekkel, tehát nekünk is oda kell figyelniük rájuk. A parancsolat arra szólít, hogy ekkor ne végezzük a megszokott munkánkat, ennek köszönhetően felszabadulunk a hétköznapi nyomás alól. Szombaton jut időnk arra, hogy másokkal törődjünk, ami az igazi és aktív szombatünneplés egyik módja. „A negyedik parancsolat szerint a szombatot Isten a megpihenésre és az istentiszteletre szánta. Minden világi foglalkozást szüneteltetni kell, viszont az irgalom és a jótékonyság tettei összhangban állnak az Úr szándékával... Isten szent napjának tiszteletben tartásával szeretetből fakadó cselekedet az, ha könnyítünk a szenvedők helyzetén és vigasztaljuk azt, aki bánatos” (Ellen G. White: *Welfare Ministry*. 77. o.).

Mit teszünk szombaton mások javáért?

A FÖLD SZOMBATI NYUGALMA

Amint láttuk, Izrael népe életciklusába belevésődött a szombat. Ez az elv azonban nem csupán a hét egy napjára vonatkozott, hanem kiterjedt minden hetedik évben egy különleges megpihenésre, aminek a betetőzéseként hétszer hét esztendő után, az ötvenedik évben következett a jubileumi év.

Olvassuk el 3Móz 25:1-7 verseit! Miért olyan különleges utasítás ez? Hogyan lehetne alkalmazni ezt az elvet az életünkben és a munkánkban?

A szombatév alatt a földterületet egy évre parlagon hagyták - figyelemre méltó sáfársági gyakorlat a föld szempontjából, amit az agrárkultúrában széles körben elismernek.

A szolgák számára szintén jelentős volt a hetedik év (lásd 2Móz 21:1-11). Amennyiben az izraeliták közül valaki annyira eladósodott, hogy eladta magát szolgaként, a hetedik évben el kellett őt engedni. Hasonlóképpen a nagy adósságokat is el kellett engedni a hetedik év végén (lásd 5Móz 15:1-11).

A pusztában Isten mannával látta el az izraelitákat, és amikor egy évre kihagyták a vetést és ültetést, ezzel a bizalmukat fejezték ki, hogy a szombatévben Isten ellátja őket a szükséges élelemmel az előző év terméséből. A szolgák és az adósság elengedése egyrészt irgalmas cselekedet volt, ugyanakkor bizalom is Isten hatalmában, hogy mindazt kirendeli, amire szükség van. Bizonyos értelemben a népnek meg kellett tanulnia, hogy nem kell másokat elnyomni önmaguk ellátása érdekében.

A szombat elveinek és gyakorlatainak szorosan kellett kapcsolódnia az izraelita társadalom egészéhez. A mai szombatünneplésnek szintén olyan lelki fegyelemmé kell válnia, ami az összes többi napunkat átformálja. Gyakorlatilag a szombat az egyik megvalósítása Jézus tanításának, hogy keressük először az Ő országát: „Mert jól tudja a ti mennyei Atyátok, hogy mindezekre szükségetek van... és ezek mind megadatnak néktek” (Mt 6:32-33).

Mennyiben kell megváltoztatnia a szombatünneplésünknek a hét többi napját? Hiszen ha valaki kapzsi, önző és senkivel sem törődik vasárnaptól péntekig, vajon mennyire lehet más szombaton? (Nem lesz az ember valójában olyan szombaton is, mint amilyen a hét többi napján volt?)

TOVÁBBI TANULMÁNYOZÁSRA:

Ellen G. White: *Pátriárkák és próféták*. Budapest, 1993, Advent Kiadó, „A Vörös-tengertől a Sínai-hegyig” c. fejezetből 250-253. o.; *Jézus élete*. Budapest, 1989, Advent Kiadó, „A szombat” c. fejezet, 229-236. o.

„Jézus azt állította, hogy a nyomorultak megszabadításának munkája összhangban van a szombatparancsolattal. Összhangban van Isten angyalainak munkájával, akik örökké fel- és alászállanak a menny és a föld között, hogy segítsenek a szenvedő emberiségen...

Az embernek is van elvégezni való munkája ezen a napon. Az életszükségleteket ki kell elégíteni, a beteget kezelni kell, a szűkölködőt el kell látni. Nem fogják büntetlenek tartani, aki megtagadja, hogy könnyítsen a szenvedőn szombatnapon. Isten szent pihenőnapja az emberért rendeltetett, az irgalmasság cselekedetei tökéletes összhangban vannak ezzel a szándékkal. Isten nem kívánja, hogy teremtményei akár csak egy órát is szenvedjenek olyan fájdalom miatt, amit szombaton vagy bármely más napon enyhíteni lehet” (i. m. 164. o.).

BESZÉLGESSÜNK RÓLA!

- 1) Hogyan éled meg a szombatot az Isten iránti bizalom kinyilvánításaként? Volt már mannszerű tapasztalatod, amikor a belé vetett bizalmadra válaszul Isten megadta, amire szükséged volt? Ha igen, mondd el a csoportban, és azt is, hogy mit tanultál abból az esetből!
- 2) Isten a szombat különböző aspektusait emelte ki 2Móz 20:8-11, ill. 5Móz 5:12-15 verseiben. Számodra melyik oldala jelenti a legtöbbet?
- 3) Állítsunk össze egy listát arról, akár a csoportban, akár egyénileg, hogy milyen úton-módon mutathatjuk be a szombat áldásait és előnyeit a körülöttünk élőknek?
- 4) Mondjunk néhány példát arra, hogyan változtatta meg a szombat az életünket! Vannak az életünknek olyan részei, amelyekre jobban kellene hatnia a szombat rendszerének és elveinek?

ÖSSZEFOGLALÁS: A szombatot Isten a teremtés és a megváltás emlékeztetőjeként adta, de számos gyakorlati előnnyel is jár. Megtanít bízni Isten gondviselésében, az emberi egyenlőség gyakorlatára tanít, valamint olyan lelki nevelőeszköz lehet, ami átformálhatja minden kapcsolatunkat. A szombatra vonatkozó ideális elképzelését Jézus azzal mutatta be, hogy betegeket gyógyított és hangsúlyozta: legyen áldás ez a nap mindazok számára, akik szükségét szenvednek!

FALU TAMÁS: ISTENEM, ADD...

Istenem, add, hogy jó legyek,
ne üssek sohasem sebet,
hulljon ölembe két kezem,
mielőtt velük vétkezem.

Ne érezze élő, se holt,
hogy késem szívükbe hatolt,
alhassam át az éjszakát,
ne keltsen fel sohase vád.

Istenem, add, hogy jó legyek,
mint a jóságos kisgyerek,
aki sohasem tört szívet,
s ha üt, csak magát üti meg.